

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

dr. Alföldi Ágnes Dóra

A jogos védelem problémái, különös tekintettel a birtok jogos védelmére

Rudolf von Jhering (Küzdelem a jogért): „A jogérzet, cserbenhagyva a hatalomtól, melynek pedig védenie kellett volna, elhagyja a törvény talaját...”¹

A birtokvédelem jogintézménye a magyar jogi életben mindig is egy problematikus területnek számított a jelenleg rendelkezésre álló szabályozási eszközök szinte „alkalmazhatatlan” volta miatt (gondolok a jegyzői birtokvédelem jogi szabályozására²). Az ezzel kapcsolatos jogalkalmazási problémákat, valószínűleg a következtelen jogalkotási mechanizmus okozza, amely a jogi szabályozás eszközrendszerében egy „kaotikus állapotot” hozott létre. Ez alapvetően azzal a ténnyel van összefüggésben, hogy a birtokvédelem jogszabályi keretei a polgári jog talaján belül biztosítanak védelmet az állampolgárok számára, mégis számtalan olyan esettel lehet találkozni, amikor a büntetőjogi felelősség megállapításának a kérdése is felmerül. Ebben a körben megkerülhetetlen kérdés az, hogy a birtokháborítást elszenvedő személy cselekménye a birtokállapot megóvása érdekében a birtoksértővel szemben milyen jogi megítélés alá eshet. A polgári jog területére tartozó jogos vagy jogellenes önhatalom tartozhat - e a büntetőjog általános része körében szabályozott jogos védelem körébe?

Jelen tanulmány megkísérli a birtokvédelem jogintézményét érintő, büntetőjogilag is értékelhető magatartások, valamint a büntetőjog keretén belül szabályozásra kerülő jogos védelem elhatárolását és a megjelölt jogintézmények jellegéből adódó kapcsolódási pontokat - a rendelkezésre álló joggyakorlat és különböző elméleti megközelítések alapulvételével - feltárni.

1. Elméleti alapvetés - Néhány gondolat a birtokvédelemről

A birtoklás tényének kétséget kizáróan a legfontosabb jogkövetkezménye, joghatása, a birtokvédelem.

A birtokvédelem a jogszerűen hatalmunkban tartott vagyontárgyakhoz fűződő jogaink védelmét szolgálja más személyekkel szemben. A birtok, mint egy abszolút szerkezetű jogviszony alapján, a birtokos mindenki mástól követelheti azt, hogy tartózkodjon a fennálló birtokállapot jogalap nélküli, más néven önhatalmú megváltoztatásától és megzavarásától³.

A jogrendszer nem engedi, hogy valaki önbíráskodást gyakoroljon és erőszakosan változtassa meg a birtoklás tényleges állapotát, még ha egyébként őt illetné is meg a birtoklás joga. Ilyen esetekben a kívánatos magatartás az, hogy az érintett az igényét törvényi úton érvényesítse.

¹Varga Csaba: Jog és filozófia, Budapest, Osiris, 1998, 12. o.

²228/2009. (X. 16.) kormányrendelet a jegyző hatáskörébe tartozó birtokvédelmi eljárásról

³Ptk. 188. § (1) bek.

Amíg a tulajdonjogban azt keressük, hogy vannak - e olyan jogi (szerzési) tények, amelyeknél fogva valakit kizárólagos jogi uralom illet a dologon, addig a birtokvédelemnél csak azt nézzük, hogy megvan - e az a tényleges gazdasági kapcsolat a személy és a dolog között, amelynek önhatalmú megzavarását a törvény tiltja. A birtokvédelem vizsgálatánál nem a jog megszerzéséhez vezető jogi tényállás az irányadó, hanem a tényleges helyzet, ezért a birtokot, mint *tényleges állapotot* szokták szembehelyezni a joggal. Az, hogy a birtokot a jogrend oltalomban részesíti, nem jelenti szükségképpen azt, hogy a birtok valamely olyan jogot fed, amely birtoklásra jogosít, hanem azt, hogy a birtoklás pusztá tényéhez jogkövetkezmények - mint a birtokvédelem - fűződnek⁴.

A birtokvédelemnek tehát az az alapvető célja, hogy megóvja a fennálló birtokhelyzetet. E jogviszony alapján ma már a birtokvédelem nem kifejezetten a birtokosnak a dolog feletti zavartalan hatalomgyakorlását oltalmazza, hanem védi a birtokos környezetét, biztosítja azokat az emberhez méltó életfeltételeket, amelyek között a birtokos valamely dolgot birtokol. Ennek következtében a birtokosnak a dologhoz fűződő kapcsolata gyakran másodrendűvé válik, és előtérbe kerül az emberi környezet megóvása⁵. A birtoklás tényén alapuló birtokvédelem egyik elvi alapja az önkényesség, az önbíráskodás kizárása⁶. A törvény egy kivételt említ a mindenkivel szembeni védelem tekintetében. Ez az az eset, amikor a birtokos a dolgot tilos önhatalommal szerzi meg és azzal a személlyel szemben igényelne birtokvédelmet, akitől ilyen módon megszerezte.

A mai magyar jogszabályi környezet a birtokvédelemre⁷ többféle eszközt is biztosít a birtoksértést elszenvedő személy számára. A Polgári Törvénykönyvünk⁸ (a továbbiakban Ptk.) szerint a birtoklásában megsértett személyt elsősorban a közigazgatási úton igénybe vehető birtokvédelem (posszesszórius birtokvédelem, avagy a jegyzői birtokvédelem) és a bíróság által nyújtott birtokvédelem illeti meg (petitórius birtokvédelem, azaz birtokper) a törvényben megjelölt feltételek fennállása esetén. Ezek mellett azonban a Ptk. lehetőséget biztosít arra, hogy a jogosult a birtokháborítást önhatalommal⁹ megakadályozza, illetőleg a már elkövetett birtokháborítás következményeit önhatalommal elhárítsa.

A javak védelme tehát magába foglalja a vagyoni jogok, valamint az ezek tárgyául szolgáló vagyontárgyak polgári jogi és büntetőjogi védelmének a jogát. A javak kapcsán a büntetőjog sem csupán a tulajdonosi jogokat védelmezi, a védelem ugyanúgy megilleti a birtokost is¹⁰.

2. A jogos önhatalom határai

Általánosságban megállapítható, hogy a vagyon és a különböző javak ellen irányuló támadás, védekezéssel hárítható el¹¹. Alapvetően a magánjogi kódexünk az a jogszabály, amely lehetőséget teremt a birtokos számára, hogy minden olyan támadást hárítson el önhatalom által, amelyek

⁴Szladits Károly: A magyar magánjog vázlata I. rész, Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1933, 181. o.

⁵Petrik Ferenc: Tulajdonjogunk ma a dologi jog mai érvényében, Budapest, HVG-ORAC, 2007, 302. o.

⁶Elek Balázs: A vadászszennvedély bűncselekményei, Budapest, Magyar Közlöny Lap - és Könyvkiadó, 2008, 41. o.

⁷A birtokvédelem tekintetében a Ptk., a Btk. és a vadászati törvény tartalmaz rendelkezéseket a jogellenes támadás elhárítása vonatkozásában.

⁸1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

⁹Ptk. 190. § (1) - (2) bek.

¹⁰Belovics Ervin: A büntethetőséget kizáró okok, Budapest, HVG - ORAC, 2009, 94. o.

¹¹Ez ugyanúgy vonatkozik a tulajdonjog gyakorlására, mint a birtokláshoz való jogosultságra, tekintve azt, hogy a birtoklás a tulajdonjog részjogosítványa.

zavarják vagy akadályozzák a birtoklásban. A törvény természetesen csak bizonyos feltételek együttes fennállása esetén engedi meg az önhatalom alkalmazását.

A megengedett önhatalom egyik formája az, amikor a birtokos fellép az elveszett birtok visszaszerzése céljából, azonban a téma szempontjából nagyobb jelentőséggel bír a jogos önhatalom másik formája, amely nem más, mint amikor önhatalom gyakorolható a birtok ellen irányuló támadás esetén azzal a céllal, hogy a birtokos a támadást elhárítsa. Itt kell megjegyezni azt, hogy a birtok elleni támadás és a birtokháborítás fogalma között minőségi különbség van. Támadáson csak azt a magatartást lehet érteni, amely közvetlenül a dolog felett gyakorolt hatalmat fenyegeti, nem pedig a dolog rendeltetésszerű használatához fűződő érdeket. Ehhez képest a birtokos erőszakkal meghiúsíthatja, hogy a dolog birtokát elvonják tőle, megakadályozhatja, hogy más a dolgot használatba vegye, az ingatlanra behatoljon, azon átjárjon, az állagot rongálja. Azonban a dolog feletti hatalmat nem veszélyeztető, pusztán a használathoz fűződő érdeket zavaró magatartást erőszakkal elhárítani nem szabad¹².

A jogos, más néven megengedett önhatalom csak akkor alkalmazható, ha a birtok megvédéséhez szükséges mértéken nem terjed túl. A szükséges mérték meghatározásánál általában abból kell kiindulni, hogy a támadás elhárítása, illetőleg a birtok visszaszerzése érdekében nem lehet a birtoksértőnek aránytalanul nagyobb hátrányt okozni, mint amit a birtokos részére a birtokháborítás jelentene¹³. Ilyen esetekben az önhatalom nem arányos a birtokháborításból eredő hátránnyal, mivel a megengedett mértéket meghaladja¹⁴. Ennek a következménye kártérítési kötelezettség, vagy akár büntetőjogi felelősség megállapítása is lehet. Ezekben az esetekben, mikor a birtokát védő személy büntetőjogi felelősségre vonásának kérdése kerül szóba, teljes joggal merülhet fel az a kérdés, hogy a birtoksértést elszenvető - aki a birtok megóvása végett cselekedett - jogos védelmi helyzetben fejtette - e ki az értékelendő magatartást. Erre a kérdéskörre kitűnő példa a Legfelsőbb Bíróság (a továbbiakban LB) által tárgyalt esetek közül az, ahol az LB kimondta, hogy a birtokvédelem körében alkalmazott önhatalom is megalapozhatja a jogos védelem megállapíthatóságát¹⁵. Az viszont tény, hogy ez a téma egy igen kényes pontja a

---

¹²Pl. a birtokos nem jogosult arra, hogy erőszakkal megakadályozza a szomszéd által folytatott olyan tevékenységet, amely akár zajjal, akár bűzzel vagy egyéb behatással a környezetet zavarja. Ezek az esetkörök tipikusan a jegyző által nyújtott birtokvédelem körébe tartoznak, habár az eljárása nem szokott eredményre vezetni a törvény által nyújtott korlátozott eszköztár miatt.

¹³Pl. a telken való átjárás miatt testi sérülés okozása

¹⁴Benedek Károly - Kemenes Béla - Szilágyi Dénes: A polgári törvénykönyv magyarázata 1. (Szerk.: Gellért György), Budapest, KJK KERSZÖV, 2004, 684 - 685. o.

¹⁵EBH 2007. 1584. (Legf. Bír. Bfv. I. 837/2006.): B. B. terheltet az ellene könnyű testi sértés vétsége miatt emelt vád alól felmentette. B. B. terhelt és volt élettársa, S. R. annak 1994. december 28. napján bekövetkezett haláláig együtt éltek S. R. házában. Ekkor a ház tulajdonjogát S. R. hozzátartozói, K. B.-né S. M., a jelen ügy magánvádlója és C. Gy. S. E. megörökölték, azonban azt a terhelt használta továbbra is. Az örökösök és a terhelt között öröklési per indult. Ennek során az eljáró városi bíróság ingóforgalmi szakértői bizonyítást rendelt el, és a kirendelt szakértő feladatává tette a kérdéses ingatlanban található ingóságok értékének megállapítását. 2004. december 18. napján a szakértő megjelent a terhelt és felesége által lakott házban az ingóságok megtekintése érdekében, és a házhoz érkezett a magánvádló és a polgári per másik felperesének képviselője is. A terhelt behívta a ház konyhájába a megjelenteket, ahol a szakértő megtekintette az ott található gáztűzhelyet. Ezt követően a szobában elhelyezett hűtőládát akarta megnézni, ezért őt a vele lévő fényképpszel együtt a terhelt oda beengedte. K. B.-né magánvádló szintén be akart menni a szobába, annak ajtaja előtt azonban a terhelt eléállt, felemelve a kezét, és közölte vele, hogy nem mehet be.

A magánvádló a felszólítás ellenére megpróbált bebújni a terhelt mellett a szobába, B. B. azonban a karjánál fogva visszahúzta. Ennek következtében a magánvádló kabátjának ujjja és a vállán lógó táskája elszakadt, ezen túl bal csuklóján borsónyi véraláfutás és bal kezének III. ujján egy centiméteres hámhorrzolás keletkezett. A sérülések gyógytartama nyolc napon belüli volt. A kérdéses ingatlan birtokosa a cselekmény elkövetésének időpontjában senki által nem vitatottan a terhelt volt, így jogosult volt megszabni azt, hogy a házba, vagy annak bármely helyiségébe ki léphet be. Ennek következtében joga volt megtiltani azt, hogy a magánvádló a szobába belépjen, és joga volt a tilalom ellenére belépni kívánó magánvádlót abban megakadályozni. A magánvádló azzal, hogy a szoba felett rendelkezni jogosult terhelt tilalmát nem vette figyelembe, és megpróbált oda bemenni, a magánlaksértés szabálysértését kísérelte meg, amit a terhelt cselekményével

magyar büntetőbíróságok jogalkalmazásának, mivel túl sok olyan szegmense van ennek a problémakörnek, amit nem lehet teljes bizonyossággal megválaszolni¹⁶.

3. A jogos védelem, mint az állami jogvédelem „szubszidiárius” megfelelője

A jogos védelem tipikusan az a jogintézmény, amely közvetlenül a társadalmi jogtudatra épül. A szabad emberek társadalmában a fennálló értékrendszer tengelyében az ember személye áll, melyből az is következik, hogy mindenkinek joga van megvédenie önmagát és embertársait a jogsértésektől. Ugyancsak széles körű a társadalmi együttélés követelményéből fakadó eleme a jogtudatnak, amely nem más, mint a vagyon védelmének jogossága¹⁷.

A jogos védelem alap gondolata már a legrégebbi jogokban is érvényesült. A támadásokkal szembeni védekezést úgy tekintették, mint az ember vele született jogát¹⁸. A jogos védelem gyökerei egészen a jog őskoráig nyúlnak vissza, aminek a leggyakoribb megnyilvánulása az volt, hogy a sértett és vele együtt a családja magánbosszú formájában lépett fel a jogtalan támadásokkal szemben. A jogos védelem ebben a legősibb, legkezdetlegesebb formájában a támadó megölésének büntetlenségét jelentette. A vagyonvédelem tekintetében a korabeli görög törvények, a XII. táblás törvény, valamint a germán népjogok többségében is megtalálható volt az a rendelkezés, miszerint az éjjel támadó tolvaj és a nappal, de kizárólag felfegyverkezett támadó megölése büntetlenséget eredményez. A köztársaságkori Rómában a jogos védelem intézménye már a *ius naturale* részét képezte, amelyet a következő elvben öltött igazán testet:

*„Vim vi repellere licere Cassius scribit, idque ius natura comparatur - Cassius írja, hogy az erőszakot szabad erőszakkal visszaverni, és ezt a jogot a természet biztosítja.”*¹⁹

Ugyan a római jog forrásaiban csak az élet, a testi épség, valamint a nemi erkölcs oltalmával kapcsolatban fordul elő, a jogos védelem szinte minden jogi tárgy védelmére kiterjedt, így a vagyon jogos védelmére is²⁰.

A jogos védelem kialakulásának és jogszabályban való biztosításának a legfőbb indoka az volt, hogy az állam a maga védelmi eszközeivel nem lehet minden bűnelkövetésnél jelen, ezért büntethetőséget kizáró okként jogi lehetőséget biztosít az állampolgárok számára a jogtalan támadások elhárítására. Ebben a relációban helytálló *Feuerbach* érvelése, mely szerint, „ha a közhatalom nem nyújt oltalmat a megtámadott számára, akkor az államra átruházott erőszak alkalmazási joga az állampolgár oldalán a maga teljességében újraéled.”²¹

elhárított. Bár a terhelt valóban megvalósította a könnyű testi sértés vétségének törvényi tényállási elemeit, nem büntethető, mivel jogos védelmi helyzetben cselekedett. A lakás használójaként megillette a birtokvédelem joga. Miután a magánvádló az ő kifejezett tilalma ellenére akart a szobába bemenni, azt joga volt elhárítani, és az elhárítás mértéke nem lépte túl a jogos védelem szükséges kereteit. Ezért a terheltet az ellene emelt vád alól büntethetőséget kizáró okra, jogos védelemre hivatkozva felmentette. Ptk. 190. § (1) bekezdésének rendelkezése is megerősíti a döntést, mely szerint a birtokos a birtoka ellen irányuló támadást - a birtok megvédéséhez szükséges mértékben - önhatalommal is elháríthatja. Mindezek mellett akkor is fel kellett volna menteni a terheltet, ha a magánvádló cselekményével nem kísérelt volna meg szabálysértést elkövetni, és így a terhelt nem került volna jogos védelmi helyzetbe, mégpedig a cselekmény jogellenességének hiányában.

¹⁶A problémákra adott megoldási javaslatok a tanulmány 6. pontjában kerül részletes kifejtésre.

¹⁷Székely János: Jogos védelem, Magyar Jog, XXIII. évf., 8. szám (augusztus), 1976, 663. o.

¹⁸Szatmári Csaba: Jogos védelem és végszükség, avagy ellentmondások a löfegyver - használati jog körül, Belügyi Szemle, LII. évf., 4. szám, 2004, 108. o.

¹⁹Ulpianus D. 43, 16, 1, 27

²⁰Barkóczy Sándor: A jogos védelem és a végszükség aktuális problémái, Bibliotheca Iuridica Seminarium 15 (Szerk.: Filó Mihály), Budapest, 2008, 20 - 21. o.

²¹Degré Lajos: Jogos védelem az anyagi büntetőjogban, Budapest, 1910, 493. o.

A magyar szakirodalomban a jogos védelem kriminálpolitikai indokát a jogtalan támadással szembeni fellépés garanciális biztosítása jelenti. Ez azt jelenti, hogy az állam az egyén számára biztosítja a jogot, hogy saját erejéből védekezzen, mivel ellenkező esetben a jogtalanság „aratna diadalt” a jog fölött²². Ebből arra a következtetésre lehet jutni, hogy a jogos védelem a jog természetéből fakad, abból logikusan következik. Ez az elv a mai napig a jogos védelem legjelentősebb kriminálpolitikai indoka, és ezt kiegészítve léteznek az addicionális jellegű célszerűségi elméletek. *Hacker Ervin* vizsgálódásai alapján került bevezetésre a magyar tudományos gondolkodásba az ún. célszerűségi alapelv, amely az egyén felelő, védelemhez való jogának” tartja a jogos védelmet abban az esetben, ha az állami jogvédelem hiányzik²³. *Edvi Illés Károly* szerint „A polgárok személyének és vagyonának erőszakos megtámadás elleni oltalmazása a társadalom jogát és kötelezettségét képezi. Az egyes egyén nem tulajdoníthatja magának azt, ami az ő polgártársai, valamint az állami rend érdekében az egész társadalmat megilleti. Rendszerint nem támadhatja meg tehát az egyén tetteles erővel jogosan azt, aki az ő személyét vagy jogát megsértette, mert az önbíráskodás vagy bosszú volna. De vannak olyan helyzetek, melyekben ezen elv szigorú alkalmazása kivihetlenné, veszélyessé, sőt ésszerűtlenné válnék. Ilyen helyzetekben a kényszernek kivételes joga lép az általános jog helyébe, s az ezen helyzetben véghezvitt tettek a kényszer szempontjából bírálандók el.”²⁴ *Finkey Ferenc* annak az álláspontnak adott hangot, hogy „a jogtalanságot, a jogsértéseket, az államhatalom feladata és kötelessége megakadályozni, ha pedig megtörténtek utólag kiegyenlíteni, s így az egyes ember tulajdonképpen önbíráskodást követ el, midőn maga veri vissza a jogtalan támadást, de az is kétségtelen, hogy az állam a maga védelmi eszközeivel (hatóságaival) nem lehet mindig és mindenütt jelen, meg kell tehát engednie, hogy az egyén maga védhesse meg magát a rendkívüli, s világosan jogtalan támadások ellen, mert enélkül számtalan esetben nem lehetne megakadályozni a jogsértéseket.”²⁵ Mindezek fényében *Angyal Pál* szerint a „jogos védelem az, mely akár a megtámadottnak, akár másnak, személye vagy vagyona ellen intézett vagy azt fenyegető jogtalan és közvetlen megtámadásnak elhárítására szükséges.”²⁶

A jogos védelem²⁷ tehát a társadalomra veszélyességet, ezen keresztül a büntethetőséget kizáró ok. A hatályos Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban Btk.) szövegéből következően egyértelmű, hogy a jogos védelem nem önvédelmet jelent, a védelmi cselekményt kifejtheti maga a megtámadott vagy bárki más is. Ha nem a megtámadott fejti ki a védelmi cselekményt, annak nincs jelentősége, hogy a megtámadott kért - e segítséget, avagy nem, sőt a büntethetőséget kizáró ok fennállását akkor is meg kell állapítani, ha a megtámadott kifejezetten tiltakozott a beavatkozás ellen²⁸.

Ma már egyértelműen uralkodónak tekinthető az a felfogás, amely szerint a büntethetőséget kizáró ok törvénybe iktatásának az alapja az, hogy a jogosan védekező olyan támadást hárít el, amelynek megakadályozására a bűnüldöző hatóságok lennének jogosultak és kötelesek. Ha ezek a

²²Vámbéry Ruzstem: Büntetőjog, Budapest, 1913, 122 - 126. o.

²³Kovács Péter: Új tendenciák a jogos védelem határainak jogtudományi megközelítésében különös tekintettel az arányosság követelményére, Bibliotheca Iurica Seminarium 14 (Szerk.: Filó Mihály), Budapest, 2007, 91. o.

²⁴Edvi Illés Károly: A büntető törvénykönyv magyarázata, Révai testvérek, Budapest, 1894, 289. o.

²⁵Finkey Ferenc: A magyar büntetőjog tankönyve, Grill Károly Könyvkiadó Vállalat, 1909, 174 - 175.o.

²⁶Angyal Pál: A magyar büntetőjog tankönyve, Budapest, 1943, 33. o.

²⁷Btk. 29. § - 29/A. §

²⁸Huba Olívia - Lassó Gábor - Somogyi Gábor - Szepesi Erzsébet - Szokolai Gábor - Tóth Éva - Varga Zoltán - Vaskuti András, A büntető törvénykönyv magyarázata 1. (Szerk.: Varga Zoltán), Budapest, Complex, 2009, 123. o.

szervek az említett kötelességüknek nem képesek eleget tenni, a megtámadott számára lehetővé kell tenni a védekezés jogát. Lényegében tehát a jogszerűen védekező a társadalom védekezését valósítja meg a támadóval szemben²⁹. A jogos védelmi helyzetben megvalósított, annak kereteit tiszteletben tartó cselekmény nemcsak hogy nem veszélyes a társadalomra, hanem kifejezetten társadalmi szempontból hasznot hordozó magatartás az állam rendvédelmi kötelezettségének átvállalásának tekinthető jogos védelmet gyakorló fél részéről, és mindemellett elrettentő, generál - preventív³⁰ hatása sem elhanyagolható³¹. A kérdés csak az, hogy a védekezésnek van - e bármilyen korlátja és ha igen, az milyen jellegű és terjedelmű lehet. Ennek a kérdésnek a vizsgálata rendkívül aktuális, de egyben nehéz is a birtokvédelem, mint a vagyónvédelem egyik „altípusa” esetében.

4. Jogos védelem útján biztosított birtokvédelem (mint vagyónvédelem) és annak problémái

A javak védelme magába foglalja a vagyoni jogok, valamint az ezek tárgyául szolgáló vagyontárgyak polgári jogi és büntetőjogi védelmének jogát is, azonban az életviszonyok folyamatos, dinamikus fejlődése és változása miatt egyre nagyobb problémát okoz ezeknek a - jogszabályok által biztosított - „védelmi eszközöknek” az olyan igénybevétele, amely valóban a megjelölt védelmi szerepet tölti be.

A bűnügyi statisztikai adatok szerint a vagyon elleni bűncselekmények gyakorisága a kilencvenes évekre igen nagy, addig még nem tapasztalt méreteket öltött. Ez a folyamat már önmagában és képes arra, hogy az ilyen cselekményeket elszenvedő lakosság biztonságérzetének a megrendülését eredményezze³². Emellett jelentős negatív „externáliaként” lép fel az a jelenség is, hogy az „átlag” állampolgár még azt is tapasztalja - a közvetlen vagy közvetett környezetében bekövetkező események által -, hogy az egyre sűrűbben ismétlődő lopásokat és egyéb vagyon ellen elkövetett bűncselekményeket hiába jelentik fel a munkával túlterhelt rendőrségen, az ismeretlen elkövetők elleni nyomozások sorozatosan kudarcba fulladnak, így nem meglepő az, hogy a jogos védelem lehetőségének a gondolata egyre jobban erősödik az egyén tudatában.

Az vitathatatlan tény, hogy a jogos védelmi helyzet megítélésének egyértelmű és kialakult bírói gyakorlata van, ha a támadás valakinek az élete, testi épsége ellen irányul. Azonban sokkal komolyabb problémákat vet fel, ha a jogtalan támadások célpontjai a vagyoni javak. A bírói gyakorlat ezzel egy ún. joghézagot alakított ki, amelynek az a legfőbb indoka, hogy az Legfelsőbb Bíróság 15. számú irányelve, amely a jogos védelem alkalmazásának lehetőségeit taglalja - mely középpontjában az elhárító magatartás arányosságának mértéke áll - kifejezetten az élet és testi épség elleni bűncselekmények vonatkozásában határozza meg az eszköz - és mértékarányosság kérdését, azonban a vagyon ellen támadások elhárítása során kifejtett jogos védelemről nem esik szó benne. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az irányelv azon kijelentése, mely szerint „a konkrét veszélyhelyzet felmérése, az egymással szembenálló személyek adottságai, a támadók illetőleg a védekezők számaránya, fizikai erőfölénye és az ebből fakadó támadási és védekezési lehetőségek

²⁹Belovics Ervin: Gondolatok a jogos védelem körében kifejezhető védelmi cselekményekről, Rendészeti Szemle, LV. évf., 7 - 8. szám, 2007, 106. o.

³⁰A jogos védelem bünelkövetőkkel szembeni generál - preventív funkciójára Löffler mutatott rá.

³¹Ujvári Ákos: Hagyományok és változások a jogos védelem elvi és gyakorlati megítélésében, Magyar Jog, II. évf., 6. szám (június), 2002, 339. o.

³²Kormos Erzsébet: Jogos védelem vagyon elleni támadás esetén, Ügyészek Lapja, VII. évf., 1. szám, Ügyészek Országos Egyesülete, 2000, 5. o.

alapján” kell értékelni a jogos védelem szükségességét. Ebből egyértelműen az derül ki, hogy az irányelv kifejezetten az élet és testi épség ellen intézett jogtalan támadással okozott jogos védelmi helyzet értékelésére lett kitalálva³³, és szinte egyáltalán nem használható a vagyon elleni jogtalan támadások megítélésénél³⁴.

Ennek a „jogalkalmazói jogbizonytalanságnak” az lett a hatása, hogy a vagyon elleni támadás „visszaverése” érdekében, a vagyon védelme és háborítatlansága céljából kifejtett, védelmet biztosító magatartás sokszor mégsem éri el a kívánt eredményt, sőt a védelmi magatartást kifejtő személy - aki csupán csak a birtokában vagy tulajdonában lévő vagyontárgy meglétét védi a jogtalan támadással szemben- az esetek nagy részében már egy adott bűncselekmény elkövetőjeként kerül szóba. Tehát kimondhatjuk azt, hogy a jogos védelem kedvezményének elve napjaink bírói gyakorlatában nem érvényesül fenntartások nélkül, főleg a vagyon elleni támadások elhárítására irányuló jogos védelmi magatartás esetén. Ezzel a jogalkotó a védekező „kezét lefogja”, és megbénítja az aggodalom a törvényes következmények miatt. Pedig „saját morális gátlásai folytán a gátlástalanabb jogsértővel szemben eleve harci hátrányban van”³⁵. A védekezőre az a tudat nehezedik, hogy neki kétszeresen is veszíteni valója van. Az államhatalom nem engedheti meg, hogy a védekezés bosszúállássá fajuljon, de éppen annyira fontos, hogy a „veszélyben forgó jog védelmére kész bátorság és energia minden becsületes emberben töretlen legyen”³⁶. A jogos védelem esetén kétszeresen is előny éri a társadalmat, ugyanis megóvja a fenyegetett jogot, megszünteti a jogtalanságot, valamint elrettent, így a társadalmi visszatartó erőt képez.

A vagyon elleni támadások kivédése érdekében, a jogellenes támadások veszélyére az emberi óvatosság mindig igyekezett előre felkészülni. Ez nem csupán olyan eszközök készletbe helyezését jelenti, amelyekkel az egyén szükség esetén személyesen képes megvédeni otthonát és vagyontárgyait. Gondolni kell arra is, hogy a jogsértő a védelemre jogosult személy távollétében vagy olyankor lép akcióba, amikor a védekező nem tud védekezést kifejtteni (pl. alvás vagy betegség folytán)³⁷. Ezért is vált bevett szokássá pl. harapós kutya szabadon engedése zárt udvarban vagy kertben, szögesdrót alkalmazása a kerítés felső szegélyén, hegyes vasrudak vagy éles üvegcsaperek rögzítése a kőkerítés tetején. A városokban és nagyobb falvakban a kutya támadásának veszélyét többnyire figyelmeztető tábla jelzi a kapun, máshol azonban sem erre, sem a többi esetleges veszélyforrásra nincsen figyelmeztetés. Ezeknek az óvintézkedéseknek az az oka, hogy ha a vagyontárgy jogosultja véletlenül nyitva hagyja a kaput, akkor bárki beléphet, viszont a kerítésen keresztül történő behatolás szinte minden esetben valamilyen vagyon elleni bűncselekmény elkövetésének célzatával történik. Aki egy ilyen behatolás során összevagdolja, vagy felnyársalja

---

³³A gyakorlat számára egyenlőre tehát nem maradt más, mint pusztán a józan ész és az általános erkölcsi érzék alapján való döntés. Ide tartoznak azok az esetek, amikor a sértés súlya a támadás jelentéktelenségéhez viszonyítva a megtámadott társadalmi és vagyoni viszonyaihoz mérten szociálisan elviselhetetlen lenne. Ehhez nagymértékben hasonló az az esetkör, amikor a védekezőt meglehetősen erős lélektani tényezők motiválják a védelmi cselekmény kifejtésekor. Erre a legösszetettebb magyarázat a vagyontárgyhoz fűződő előszereteti érték jelenléte, ugyanis tényként megállapíthatjuk, hogy a „filléres” dolgokhoz is fűződhetnek és fűződnek is olyan erős érzelmi szálak, melyek nyomán a dolog elvesztése sokkal nagyobb érzelmi konfliktust idéz elő, mint amire egy kívülálló, akinek az a dolog nem jelent semmit, számítana. Teljesen megdöbbenheti tehát az a brutalitás, amivel a védekező cselekszik, pedig a védekező csak azt érzi, mintha személyiségének egy részét érné támadás.

³⁴Kormos i.m. 8. o.

³⁵Fedor Attila: Gondolatok a jogos védelemről, Magyar Jog, XXII. évf., 12. szám (december), 1975, 722 - 723. o.

³⁶Földváry József: Magyar büntetőjog Általános Rész, Budapest, Tankönyvkiadó, 1984

³⁷Az éjjel behatoló jogsértővel szemben a legösszetettebb idők óta sokan indokolatlannak tartják a jogos védelem korlátozását.

magát, vagy akit a kutya összeharapdál, az ezzel viseli a saját bűncselekményével járó kockázatot³⁸. Még mindig időtálló, vagy talán egyre aktuálisabb az a következtetés, miszerint a betörő és bemászó tolvajok, nem igényelhetik a jogosulttól, hogy biztosítsa részükre a „munkájuk” veszélytelenségét. A bezárkózás, a bemenetel jogszerű módjának lehetetlenné tétele emberemlékezet óta olyan közismert figyelmeztetést jelent, melyet mindenki megért, vagyis „a bemenet tilos és a tilalomellenes behatolás veszélyes”. Aki az ajtót betöri, vagy átmászik a kerítésen, ezt csak a saját kockázatára teheti³⁹.

A téma relevanciáját tekintve érdemes tisztázni, hogy melyek is lehetnek azok a vagyoni javak, más néven dolgok, amelyekre a birtoksértések irányulnak, vagyis mik azok, amelyek vagyoni elleni bűncselekmények elkövetési tárgyai lehetnek. A dolog fogalmát a Btk. nem határozza meg, ugyanis a fogalom meghatározásakor az uralkodó jogirodalmi álláspontnak és a bírói gyakorlatnak megfelelően a dolog polgári jogi fogalmából kell kiindulni, figyelembe véve a büntetőjogi igényeket. A Ptk. szerint a tulajdonjognak és a birtoknak közvetett tárgya lehet minden birtokba vehető dolog⁴⁰. Ezen felül dolognak kell tekinteni a pénzt, az értékpapírt és a dolog módjára hasznosítható természeti erőforrásokat is. A Ptk. dologfogalmában a hangsúly a birtokba vétel lehetőségére helyeződik, amelyet egyrészt fizikai, másrészt jogi szempontból tovább lehet vizsgálni⁴¹. Talán mindenki számára egyértelmű, hogy az állampolgárok birtoklásához fűződő joga szinte kivétel nélkül ezekre a tárgyakra irányul.

A jogos védelem problematikája azért alakult ki a vagyoni javak védelme vonatkozásában, mivel a bírói gyakorlatban nem tisztázott és a legtöbb jogirodalmi álláspont szerint nem is tisztázható kérdés a védelmi cselekmény kimenetele és az elhárítandó, jogellenes támadás összevetése kapcsán a szükségesség - arányosság kérdése. Amint már jeleztem erre a kérdésre az LB 15. számú irányelve sem képes megfelelő választ adni. Ezt a jogbizonytalanságot a legjobban talán az 1991 -ben történt eset⁴² (és az ehhez hasonló esetek) reprezentálja a legjobban. A tényállás szerint a vádlott kertjéből sorozatosan követtek el lopásokat, és a vádbeli eset megtörténteig öt ízben loptak el gyümölcsöt és baromfit. A vádlott (a lopás bűncselekményének elszennvedője, aki egyben a birtokában sértett) az éjszakai lopások megakadályozása céljából - a magas kerítésen belül - dróthuzalt helyeztet el, melybe a kerítéskapu bezárása előtt áramot vezetett. Egy „serdülő fiú” (az ügy sértettje, aki egyben a lopás elkövetője) besötétedés után átmászott a kerítésen és a kertbe ugrott, ahol megbotolva egy tökindebe, a vezetékre esett és halálos áramütés érte. Az első fokú ítélet szerint a vádlott tevékenysége eshetőleg szándékkal elkövetett emberölés büntetettét valósította meg⁴³. A fellebbezési bíróság tekintve azt, hogy a vádlott reálsan számíthatott arra, hogy több ember is megkísérelheti a behatolást, a cselekményt több emberen elkövetett emberölés kísérletének minősítette.

A felvázolt ügy kapcsán a jogos védelemmel összefüggő, szinte minden problematikus szegmens előkerül, amelyek a „jövő jogalkotói” számára kihívást jelenthetnek. Az esettel

³⁸Székely János: Egy betöltésre váró joghézag, Magyar Jog, XLI. évf., 3. szám (március), 1994, 163. o.

³⁹E. I. Bekker: Magyar Jog, XVII.évf., 12. szám (december), 1970, 711. o.

⁴⁰Ptk. 94. § (1) bek.

⁴¹Telepóczi Csaba: A lopás elkövetési tárgyáról; elmélet és gyakorlat, Collega, VII. évf., 2. szám (április), 2003, 33. o.

⁴²Legf. Bír. Bf. I. 520/1992. sz. Bírósági Határozatok 1993. évi 9. szám

⁴³Súlyosító körülményként szolgált, hogy a sértett gyermekkorú, valamint az, hogy az utóbbi időben elszaporodtak az élet elleni bűncselekmények.

kapcsolatban az egyik problémát okozó „gócpont” az arányosság kérdése. A bíróság az ügyben ugyan megállapította azt, hogy a vádlottnak joga volt a birtokvédelemhez, azonban ennek olyan sokféle formája lehetséges, amely nem veszélyezteti az emberi életet. Megállapításra került emellett az is, hogy a birtokvédelem jogintézménye nem azonos a jogos védelemmel. Ezt eddig sem vitatta senki, mégis az ilyen jellegű ügyekben ezen két „jogvédelmi eszköz” szoros összefüggésben áll egymással.

A kérdés továbbra is fennáll. Mi lehet az az általános mérce, „zsinórmérték”, amely meg tudja határozni azt, hogy a birtok megvédése érdekében kifejtett védekező cselekmények mennyire állnak arányban a birtokot ért jogtalan támadás mértékével? A válasz, amit már az előzőekben jeleztem nem igazán egyszerű. A hatályos Btk. nem tartalmaz jogszabályi rendelkezést arra, hogy mi is az arányosság, ugyanis erre vonatkozóan a bírói gyakorlat az irányadó. A törvény szövegében megtalálható „szükségesség”-ből került a gyakorlat által levezetésre az arányosság fogalma, mint egy általános „érték - és mértékmérőösszemérő” szempont. Az arányosság létjogosultsága körül forgó vita már igen régóta tart, amelyet már a század elejei nagy jogtudósok is megfogalmaztak. *Fayer László* szerint „Tagadhatatlan, hogy a jogos védelemnél nem az igazságszolgáltatási egyenérték az irányadó, hanem az, hogy mennyi erő szükséges a jogellenes támadás visszaveréséhez. De másrészt mégse szabad egészen szem elől téveszteni a javak értékének relativitását, különösen azt, hogy mely javak pótolhatatlanok.”⁴⁴ Azonban a bírói gyakorlat kiforratlan még a vagyoni értékek ellen elkövetett bűncselekményekkel szemben alkalmazott jogos védelem arányosságának kérdésében az eddigi tapasztalatok alapján. A bemutatott ügyben a bíróság abszolút kizárta a jogos védelmi helyzet lehetőségét, kizárólag a védekező személy által kifejtett magatartás eredményére koncentrált. Sok esetben a bíróságok számára már a támadás fogalmának értelmezése is gondot okoz. *Kádár Miklós* álláspontja szerint, amely a jogirodalom számára is elfogadott támadásnak minősül „valamely jogtárgyat sértő, vagy veszélyeztető ellenséges jellegű (agresszív) tevékenység, valamint a támadás mindig aktív magatartás, nem tevés soha nem minősül támadásnak.”⁴⁵ Azonban a bíróságok számára sokszor merült fel az a kérdés, hogy mi a helyzet akkor, ha a támadás nem bűncselekménynek minősül, hanem csupán szabálysértésnek. Az LB egy eseti döntésében⁴⁶ a jogtalan támadás fogalmát kiterjesztően értelmezte, és ezt el is fogadta. Eszerint a más javai ellen intézett jogtalan támadás fogalma alá esik a közvetlen erőszak nélkül véghezvitt lopási cselekmény abban az esetben is, ha az csupán szabálysértési értékre⁴⁷ követték el. Ezt a nézetet elfogadva tehát a jogtalan támadás fogalma alá kell bevonnani a szabálysértési alakzattal rendelkező bűncselekmények ezen enyhébb alakzatait is.

A legnagyobb és egyben „legkockázatosabb” jogértelmezési defektet az arányosság⁴⁸ megítélésnek a kérdése okozza a vagyonvédelem területén. A vagyoni jogos védelme körében

---

⁴⁴Kónyáné Kurucz Katalin: Szükséges - e az arányosság a jogos védelemhez, *Magyar Jog*, XXXII. évf., 10. szám (október), 1985, 867. o.

⁴⁵Bárándy György: Jogos védelem - a segítségnyújtás elmulasztása, a jogos védelmi helyzettel kapcsolatos tévedés, *Magyar Jog*, XXII. évf., 11. szám (november), 1975, 653. o.

⁴⁶EBH 1996. 70.

⁴⁷Jelenleg a szabálysértési érték 20.000 HUF.

⁴⁸Az arányosság fogalmát kétféle értelemben szokták használni, hol eszköz - arányosságot, hol kár - arányosságot értenek alatta. Az eszköz - arányosság, mint a középkori pandektajog fegyveregyenlőségi (*paritas armorum*) elvének maradványa, a talio és a bírósági párviadal elemeit viszi a jogos védelem intézményébe. Nem az agresszor és a védekező fegyvereit, hanem az utóbbinak rendelkezésre álló és az általa ténylegesen használt eszközöket kell egymással összehasonlítani. A kár - arányosság értelmében a jogos védelemmel okozott hátrány nem haladhatja meg lényegesen azt a hátrányt, amellyel az elhárítandó cselekmény fenyeget.

megoldandó problémát az arányos védekezés szempontjából főként azon esetek vetnek fel, amikor a diszpozíciószerű vagyon elleni támadás személy elleni erőszakos vonásokat nem tartalmaz. A személy elleni erőszakot is magában foglaló vagyon elleni jogtalan támadás esetén a személyhez fűződő jogok (pl. élet, testi épség) megelőzik a vagyoni jogokat, így a védelmi cselekményeknek a joggyakorlat által megkövetelt arányossága a jogtalanul megtámadott oldalán esetleg bekövetkező, vagy közvetlenül fenyegető veszély személy elleni támadás mértékétől függ⁴⁹.

A vizsgálat szempontjából releváns és kézzelfogható tény az, hogy a vagyon elleni támadás elhárítását a leggyakrabban és legtöbbször erőszakos magatartással lehet elhárítani. *Fayer László* már a XX. század elején megfogalmazta, hogy „a vagyoni jogos védelemnél legkényesebb a relativitás kérdése.”⁵⁰ Az alapprobléma itt vetődik fel, ugyanis a tisztán vagyon elleni támadások esetén az egymással „szembeszülő jogok”, vagyis a megtámadott vagyonhoz fűződő jogai és a támadó személyiségi jogai (pl. élethez való jog⁵¹) nem homogének, így azok összehasonlíthatósága, összemérhetősége az érintett jogok objektív természete miatt fogalmilag kizárt⁵². A vagyon jogos védelme tekintetében erre a jelenségre már *Finkey Ferenc* is felhívta a figyelmet, vagyis az egymással szembeszülő jogok nem egyneműek, a támadás és a védekezés eltérő jogi tárgy ellen irányul, így az arányosság megítélhetősége meglehetősen vitathatóvá válik. A kérdés itt tehát az, hogy a támadó élete avagy testi épsége feláldozható - e a birtok megvédése érdekében⁵³. Amint már fentebb említettem a bírói gyakorlat ezzel a kérdéssel egyáltalán nem foglalkozik (az LB 15. számú irányelve), valamint az esetjog sem túl gazdag a vagyon jogos védelme büntetőjogi megítélése tekintetében.

Vitathatatlan az, hogy a jogirodalom több oldalról is próbálta a kérdést megközelíteni megoldást keresve a problémára. Kiemelve néhányat a számtalan álláspont közül, *Fayer László* a „pótolhatatlan - pótolható” javak kategóriájának felállításán keresztül⁵⁴ közelíti meg a kérdést, *Finkey Ferenc* pedig csak egyszerűen a bíró lelkiismeretére bízna azt, hogy az adott esetben felróható - e a vádlott terhére a relativitás sérelme⁵⁵. Napjaink büntetőjogi tudományának képviselői⁵⁶ a szóban forgó megközelítési lehetőségek közül szinte kivétel nélkül valamennyien a cselekmény absztrakt társadalomra veszélyességét kifejező büntetési tételek egybevetésének gondolatával foglalkozik. Ha megkíséreljük egybevetni a büntetési tételeket, és így akarunk választ kapni arra, hogy mely sérelmek tekinthetők egymással arányosnak, a következő eredményekre juthatunk. Vegyünk egy életszerű példát. A lopás⁵⁷ büntetési tételeit vesszük alapul itt a lehetséges védekezést vizsgálva, az elhárításra alkalmas magatartásként az arányossági tényezőt figyelembe

⁴⁹Ujvári Ákos: Hagyományok és változások a jogos védelem elvi és gyakorlati megítélésében, Magyar Jog, II. évf., 6. szám (június), 2002, 343. o.

⁵⁰Fayer László: A magyar büntetőjog kézikönyve, Budapest, 1900, 323. o.

⁵¹A 23/1990. AB határozat is jelentős relevanciával bír a témát tekintve, ugyanis az élethez való jog korlátozhatatlanságának alkotmányos követelményét erősíti meg. A jogos védelem tekintetében a határozat párhuzamos véleményében található a jogos védelem vonatkozásában kifejtett álláspont, mely szerint „amennyiben az elhárítás a támadó megölésében testesül meg, a jogos védelmet nem lehet a társadalom védekezésének titulálni, ha ugyanis az élethez való jogtól megfosztás fogalmilag önkényes, akkor senkinek, semmilyen körülmények között nem lehet joga arra, hogy egy másik ember életét elvegye.”

⁵²Ez a relativitás problematikája.

⁵³Természetesen itt tisztán vagyon elleni támadásokról van szó, amelyek nem hordoznak magukban személy elleni erőszakot.

⁵⁴Fayer: i.m. 324. o.

⁵⁵Finkey: i.m. 146. o.

⁵⁶Például Székely János, Kormos Erzsébet, Kónyáné Kurucz Katalin, Ujvári Ákos.

⁵⁷Btk. 316. §

véve, a személyes szabadság megsértése és az élet és testi épség elleni bűncselekmények jöhetnek szóba. Azonban tovább gondolva a situációt, a személyes szabadság megsértését az elképzelhető védekezési módok közül ki lehet zárni, ugyanis a büntetőeljárás törvényünk⁵⁸ (a továbbiakban Be.) tartalmaz egy olyan rendelkezést, ami alapján „a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt bárki elfoghatja, köteles azonban őt a nyomozó hatóságnak haladéktalanul átadni; ha erre nincs módja, a rendőrséget értesíteni”.⁵⁹ Elmondható az, hogy ezzel a szabállyal a jogalkotó a szükségesség követelményét megvalósította. Ezzel a törvényi kitételrel összefüggésben az LB egy döntésében⁶⁰ rámutatott arra, hogy a Be - ben biztosított jogosultság magában foglalja az elkövető ellenállásának a megtöréséhez szükséges - akár enyhébb testi sérüléssel is párosuló - fizikai erőszak alkalmazásának megengedettséget is. Természetesen az elfogási jog gyakorlója - akivel szemben jogos védelemnek jogtalanság hiányában nincs helye - egyúttal jogos védelmi helyzetbe is kerül, amennyiben az elfogott tolvaj vele szemben erőszakot alkalmaz, feltéve hogy addig nem volt abban⁶¹. Álláspontom szerint mindennek ellenére az elfogási jog mégsem az az eszköz, amely megfelelő megoldást nyújthatna a vagyoni jogok védelme érdekében, azonban emellett elfogadható az elfogás során enyhébb testi sérüléseket eredményező erőszak alkalmazása, mivel ez arányos elhárító cselekményként is elismerhető, és ilyen esetekben nem lehet kérdés az, hogy az élet kioltására irányuló cselekményről nincs szó. Visszatérve a példaként felhozott lopásra, ha a tényállás különböző súlyú eseteit összevetjük a jogos védelem során kifejtett cselekmények büntetési tételeivel (tekintettel arra, hogy itt szoros arányosságnak kell megvalósulnia) ez azt jelentené, hogy a bűncselekménynek minősülő, de szabálysértési értékre elkövetett lopást, valamint a minősítő körülmény nélküli kisebb értékre⁶² elkövetett lopást már maradandó testi fogyatékoságot okozva is, s ha azt dolog elleni erőszakkal követik el, akkor már életveszélyt vagy halált okozó testi sértéssel is el lehet hárítani. Azt viszont, hogy a vagyon ellen támadó milyen mértéket akar eltulajdonítani (vagyis, hogy mekkora lenne az általa okozni szándékolt sérelem súlya) a jogos védelmi helyzet fennálláskor valójában nem lehet előre látni⁶³.

Mindezen körülmények számbavételekor megállapítható az, hogy az arányosság méréséhez a vagyon elleni bűncselekmények esetén felmerülő jogos védelem vonatkozásában nincsen viszonyítási alap. Az arányosság megállapítása még abban az esetben is komoly problémát okoz, amikor az okozandó sérelem pontosan kiszámítható. Vajon lehet -e azt állítani, hogy ha 200.000 HUF értékű dolgot akarnak elvinni, akkor legfeljebb súlyos testi sértést okozó módon lehet elhárítani, ha pedig 201.000 HUF értéket, már maradandó testi fogyatékoságot okozva is, s ha netán ezt a cselekményt bünszövetségben is követik el, úgy életveszélyt vagy halált okozva is? ⁶⁴ Sajnos azt lehet csak leszögezni a megválaszolandó kérdés kapcsán, hogy az egymással szembenálló jogok, mint eltérő jogi tárgyak között azért van összeegyeztethetetlen konfliktus. Az egymással szembefeszülő

⁵⁸1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

⁵⁹Be. 127. § (3) bek.

⁶⁰EBH 1996. 70.

⁶¹Barkóczy: i.m., 39- 40. o.

⁶²A Btk. értelmező rendelkezései szerint [138/A. § a.) pontja] kisebb érték nem más, mint a húszezer forintot meghaladó, de kétszázezer forintot meg haladó érték.

⁶³A vagyon elleni támadást észlelő személy, amikor a védekezés kérdésében döntenie kell azt láthatja, hogy a támadás a vagyon ellen irányul, de hogy mekkora sérelmet okozna, azt nem.

⁶⁴Kónyáné Kurucz Katalin: Szükséges - e az arányosság a jogos védelemhez, Magyar Jog, XXXII. évf., 10. szám (október), 1985, 874. o.

bűncselekmények büntetési tételei éppúgy nem nyújtanak fogódzót, mintha kizárólag az elkövetési értéktől tennék függővé a jogos védelmi helyzetben megvalósítható élet és testi épség elleni védelmi cselekmények mértékét⁶⁵.

5. A birtok megóvása során alkalmazott óvó - védő berendezések használatának ambivalenciái

Az emberi természetre nagyrészt jellemző az, hogy a vagyontárgyait törekszik a lehető legnagyobb biztonságot nyújtó védelemben részesíteni legyen szó tulajdonjogról, avagy pusztán birtoklásról. Ehhez még párosul az a kriminológiai jelenség is, hogy főként az utóbbi időben a vagyon elleni bűncselekmények elszaporodása egyre jobban növekszik. Ennek a társadalmi jelenségnek „makroszinten” az lehet a magyarázata, hogy a piacgazdaságra való áttérés jelentős strukturális változásokat idézett elő a gazdaságban, a magántulajdon térhódítása és a növekvő számban megjelenő szegénység is kísérő jelenség volt az elmúlt évek társadalmi átalakulásának. Hazánkban a vagyon elleni bűnözés jelentős részben szükséglet szülte bűnözés (megélhetési bűnözés). Tehát társadalmunkban kitermelődnek olyan rossz körülmények között élő csoportok, amelyek (reális vagy nem reális, valós vagy vélt) szükségleteiket bűncselekmények elkövetésével elégítik ki. (Tauber, 1996)⁶⁶ Az utóbbi húsz évben a vagyon elleni bűnözés az össz-bűnözésen belül a bűnözési arányt figyelembe véve a legmagasabb, továbbá a vagyon elleni bűncselekmények⁶⁷ aránya 2009 - ben regisztrált bűncselekmények 64 % - át tette ki⁶⁸. Ilyen körülmények között tehát nem csoda az, hogy az állampolgárok úgy próbálják - megelőzési céllal - védeni a vagyontárgyaikat, hogy különböző típusú védelmi berendezések alkalmazását veszik igénybe.

Az ENSZ egy felmérést készített nemzetközi viszonylatban a vagyon elleni bűncselekmények sértettei vonatkozásában arról, hogy a sértettek milyen szituatív⁶⁹ bűnmegelőzési eszközöket vesznek igénybe a jogtalan támadások esetén. A felmérés alapján a sértetteket három nagy csoportba lehet sorolni:

1. Azon emberi magatartások, melyek a bűncselekmények bekövetkezésének megelőzését szolgálják. Tipikusan ebbe a kategóriába tartoznak a házőrző kutya tartása, egyszerű biztonsági zár felszerelése, kerítés kialakítása stb.
2. A második csoportba már azok az eszközök tartoznak, amelyek speciálisak és aktívak. Ezeknek az az elsődleges céljuk, hogy megnehezítsék az illetéktelen behatolásokat az adott ingatlanra. Ebben a körbe tartoznak az elektronikai vagy elektrotechnikai és mechanikai eszközökkel kombinált egyedi ajtózárs, lakat, rács, távfelügyeleti eszközök, különféle riasztók, az otthon tartózkodást imitáló időkapcsolós hanghatást és világítást produkáló rendszerek stb.

⁶⁵Ujvári Ákos: A jogos védelem megítélésének új irányai, Budapest, Ad Librum, 2009, 202. o.

⁶⁶Gönczöl Katalin - Kerecsi Mária - Korinek László - Lévy Miklós (Szerk.): Kriminológia - Szakkriminológia, Budapest, Complex, 2006, 350. o.

⁶⁷A vagyon elleni bűnözés legnagyobb hányada lopás, amely nagyjából az összes vagyon elleni bűncselekmények 50 % - át teszi ki. A lopásokon belül az állampolgárokat az ún. betöréses lopások - ezen belül is inkább a lakásbetörések és a gépjárműlopások, különösen a személygépkocsi lopások - számának alakulása érinti érzékenyen.

⁶⁸Az ezredfordulót követő bűnözési helyzet (Elemzés az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika adatai alapján) - ENYÜBS Statisztikai Rendszer
<http://crimestat.b-m.hu/Bűnözési%20helyzetértékelés.pdf> [letöltés: 2010. 04. 26.]

⁶⁹A szituatív bűnmegelőzés bűnalkalmak számának csökkentését jelenti.

3. A harmadik típusú eszközök körét a közösségi alapú megelőzési eszközök jelentik, amelyek más szereplőket is bevonnak a védelembe (pl. szomszédok, polgárőrség)⁷⁰.

Ezek az eszközök hatásosak is lehetnek, és kétséget kizáróan hatásosak is más államokban. Azonban Magyarországon csak az első két kategória az, amely jelen van. Talán ez betudható a magyar társadalom és a magyar emberek „mentalitásának” is.

Elmondhatjuk azt, hogy a közbiztonság folyamatos romlása valamennyire szükségessé teszi a jelző, védő mechanizmusok kialakítását, azonban a bűnelkövetés megelőzését szolgáló megoldások és műszaki berendezések alkalmazása (az arányosság követelményére figyelemmel) csak abban az esetben biztosítja a jogos védelem körébe eső büntethetőséget, ha az mások életet, testi épségét vagy egészségét nem veszélyeztetik. Ennek a követelménynek az őrzött épület kerítésének, nyílászáróinak halálos áramütésre alkalmas módon történő feszültség alá helyezése nyilvánvalóan nem felel meg, még akkor sem, ha az ilyen akadály létesítésére az építmény, lakásbelső bárki által meg nem közelíthető részében kerül sor. Ez az „abszolút tilalom” azzal magyarázható, hogy a védett területre való behatolás nem csak jogellenes cselekmény céljából lehetséges, hanem akár fennállhat a végszükség esete is, amely egyéb körülmények esetén jogos lehet. Ennek fényében egy jó szándékú közbeavatkozó személy ilyen, előre fel sem ismerhető és mérhető veszélynek értelemszerűen nem tehető ki⁷¹.

Véleményem szerint az újonnan bevezetett megelőző jogos védelem⁷² kérdése ezekben az esetekben nyerhet igazi jelentőséget. Ennek az új jogintézménynek az lenne a lényege, hogy nem büntethető annak a magatartása, aki a jövőbeni támadással szemben védelmi eszközt alkalmaz. Ez azonban csak akkor eredményez büntetlenséget, ha az nem alkalmas az élet kioltására, ha kizárólag a jogtalan támadó szenved sérelmet, és a védekező előzetesen minden tőle elvárhatót megtett a sérelem elkerülése érdekében⁷³. Álláspontom szerint azonban ez a „látszólagos törvényi kedvezmény” igen könnyen a visszajára is fordulhat, főleg a tárgyalt kérdéskör, vagyis a vagyonvédelem területén bekövetkező megelőző jogos védelem esetén. Az élet és testi épség ellen irányuló jogtalan támadások következményeként kialakuló megelőző jogos védelmi helyzetek bírói megítélése könnyebbnek ígérkezik, már csak a jogtárgyak homogenitása miatt is. Ha jobban elgondolkodunk és a törvényi követelményeket darabjaira szedjük, megállapíthatjuk azt, hogy a vagyonvédelem esetén ezeknek az elvárásoknak lehetetlen eleget tenni.

Ez a jövőben egy rendkívül kényes területe lesz a büntetőjognak, ugyanis olyan, az élet által teremtett helyzetek köre tartozik ide, amelyek a védekező számára fognak nagyrészt negatív következményeket hordozni. Miért is? Gondoljunk csak a kialakult bírói gyakorlatra és a már felvázolt esetre, amely szintén ebbe a körbe tartozhat a védelem megelőző jellege miatt. Álláspontom szerint a megelőző jelleg abban áll, hogy valamelyest „időbeli túllépésről” beszélhetünk, azonban nem a klasszikus értelemben vett jogos védelmi helyzet megszűnte után tanúsított magatartásokról, hanem pontosan ennek az inverz megjelenéséről, vagyis arról amikor még nem áll fenn jogos védelmi helyzet, és amikor még nincs szó konkrét jogtalan támadásról.

⁷⁰Orbán Sándor: A kiemelt vagyon elleni bűncselekmények vizsgálata, Rendészeti Szemle, LV. évf., 5. szám, 2007, 116. o.

⁷¹Ujvári Ákos: Adalékok a jogos védelem és a védelmi berendezések viszonyának értelmezéséhez, 2. o. <http://jesz.ajk.elte.hu/ujvari9.html> [letöltés: 2010. 04. 21.]

⁷²A Btk. 29/A § - aként a 2009. évi LXXX. törvény 5. § - a 2009. augusztus 9 - én került törvénybe iktatásra.

⁷³Huba - Lassó - Somogyi - Szepesi - Szokolai - Tóth - Varga - Vaskuti: i.m., 130. o.

Szintén ide tartozik az LB által elbírált másik eset⁷⁴ is, amely rendkívül hasonló a már tárgyalt esethez. A tényállás szerint a vádlott elektromos áramot vezetett a füves kertben elhelyezett dróthuzalba, annak megelőzése érdekében, hogy a fáin lévő gyümölcsöket ne dézsmálják meg. A vádlott semmilyen előzetes figyelmeztetést tartalmazó kiírást nem helyezett el az ingatlanon. A sértett és unokatestvére a helyi tóban fürdés céljából útnak indultak, amikor a sértett a kerítésen átmászott abból a célból, hogy gyümölcsöt szerezzen. Ekkor a sértett lába beleakadt a drótbába és nyomban áramütést szenvedett, majd pedig az szívbénulás és légzési - keringési elégtelenség miatt életét veszette. Az LB az eset kapcsán arra mutatott rá, hogy az önműködő rendszer nem alkalmas arra, hogy a szükséges mértékben hártsa el a jogtalan támadást, tehát az arányosság mértékének meghatározása is kizárt. Az LB álláspontja szerint a terhelt felmentésére azért sem kerülhetett sor, mivel az általa létesített védelmi rendszer alkalmas volt arra, hogy ne csak a jogtalan támadókat, hanem másokat is sértsen.

A kérdés tehát az, hogy az óvó - védő berendezések alkalmazása lehet - e jogszerű a birtok megvédése vonatkozásában. Székely János véleménye szerint a védelmi berendezések alkalmazása elvileg már csak azért sem kifogásolhatóak, mert a jog nem írja elő, hogy a védelmet személyesen kell kifejeznie annak, akinek a személye vagy vagyona veszélybe kerül. Szintén a védelmi berendezések alkalmazhatósága mellett szól az a tény, mely szerint igaz, hogy a védekező cselekményének a szükséges mértéket nem szabad túllépnie, azonban jelen esetben a védekező sem a támadó személyét, sem a cselekvési módját és eszközeit sem ismeri. Ez esetben ugyanis felmerül annak a kockázata is, hogy ha túlságosan enyhe hatású védőberendezést alkalmaz, ez az adott támadással szemben elégtelennek bizonyulhat, fordított esetben azonban a konkrét támadás elhárításához szükséges mérték túllépésének a veszélye fenyeget. Ezek a bizonytalansági tényező azt eredményezi, hogy a jövőbeli, jogtalan támadást konkretizálása lehetetlen. Vajon ez a bizonytalanság azt jelenti, hogy le kell mondanunk a lehetséges jogsértések elhárítására szolgáló berendezések alkalmazásáról?⁷⁵ Több jogirodalmi vélemény szerint az előzetes óvintézkedések kategorikus elutasítása nem helyeselhető. Az ún. önlövő készülékek⁷⁶ elismertnek voltak tekinthetők a német és osztrák jogban a XIX. században, még hozzá abban az esetben, ha a tolvaj újabb behatolásának a fenyegető veszélye állt fenn és a nem tolvaj szándékkal a területre lépő harmadik személy sérülése kizárható. Az igaz, hogy jogtalan támadás nélkül nincs jogos védelem, a védelmi berendezések azonban pontosan akkor lépnek működésbe, vagyis akkor fejtik ki a védelmi funkcióikat, amikor a támadás megkezdődik (pl. a tolvaj felfeszíti az ajtót). A berendezés megalkotása, telepítése ezért nem más, mint felkészülés egy esetleges jogsértő magatartásra. Egyetértek azokkal, akik szerint az óvó - védő berendezések alkalmazása tulajdonképpen előkészület a védelemre. Ezen eszközök ugyan nem képesek felmérni, hogy milyen mértékű védekezésre van szükség, ezt a készülék telepítője tudja megítélni. Így amennyiben a vagyon elleni bűncselekmények megakadályozására szolgáló legfeljebb csupán testi sértés előidézésére alkalmasak, az arányosság követelménye sem sérül⁷⁷.

⁷⁴EBH 2000. 97.

⁷⁵Székely János: Jogos védelem önműködő védőberendezések útján, Magyar Jog, XVII. évf., 12. szám (december), 1970, 711. o.

⁷⁶„Selbstschuss”

⁷⁷Belovics Ervin: A büntethetőséget kizáró okok, Budapest, HVG - ORAC, 2009, 127 - 128. o.

A technikai fejlődés a lakosság ez irányú igényeinek kielégítése céljából több lehetséges eszközt is rendelkezésre tud bocsátani. A 2004 - es fegyvertörvény és kormányrendelet⁷⁸ két eszközt (gáz - riasztó fegyverek és a gumilövedékes előltöltős fegyverek) jelöl meg, amely alkalmas lehet a vagyoni javak és a birtok megóvására. A két kategória hívei és ellenfelei is hosszú vitába tudnak bonyolódni, de az tény, hogy előnye és hátránya mindkét fegyverfajtának van, különösen a hazai viszonyok között. A gáz - riasztó fegyverek legfőbb, az arányosság vizsgálata tekintetében is nagy előnye az, hogy időleges harcképtelenséget, harcképesség-csökkenést okoz (látás kiesik), nem kell vele pontosan célozni, stresszhelyzetben egyszerűbb használni, valamint vannak lényegesen kisebb méretű, tömegű modellek. A gumilövedékes előltöltős fegyvereknek a legnagyobb erénye pedig az, hogy hatótávolsága nagyobb (5-7 méter), zárt térben is bevethető és sokkal kevesebb az egyéni érzékenység szerepe. A legjobb megoldás mégis a két eszköz ötvözése lenne, amire más jogi kultúrával bíró országokban számos példát találunk.

A mai magyar jogi helyzetben azt lehet leginkább mondani, hogy közterületen, legálisan a gáz-riasztó fegyver az egyetlen járható út mind a személyi védelem, mind pedig a vagyónvédelem biztosítása érdekében⁷⁹, míg magánterületen a birtokvédelemre a gumilövedékes a jobb döntés⁸⁰.

Összefoglalásként elmondható, hogy a legtöbb jogirodalmi álláspont (Székely, Ujvári) semmi problémát nem lát abban, hogy a vagyont féltő személy már akkor előkészületet tesz egy jövőbeni, nagy valószínűséggel bekövetkező támadás elhárítására, mikor az még nem fenyeget közvetlenül. Ezzel a magatartással a későbbi jogszerű védekezés reális esélyét teremti meg. A kérdés komplex vizsgálatához természetesen az a tényező is hozzátartozik, hogy a védelmi berendezések vétlen személyek életét, testi épségét és egészségét is sérthetik, veszélyeztethetik, amely egy valóságos negatív jelenség. Azonban Székely János véleményét képviselve, „ne a kivételesre alapítsunk főszabályt”. Hiba volna ugyanis a kivételes esetekre ráillő szabályozást az általános esetekre kiterjedően értelmezni, és hiba volna a vétlen személyek védelmére való „állandó” hivatkozással eleve kizárni a jogos védelem lehetőségét a jogtalan támadóval szemben, ugyanis ha ez a jogalkalmazó magatartás hosszú távon bevett gyakorlattá válna, és már ez a tendencia van kialakulóban, az nagymértékű jogbizonytalansághoz is vezethet, és ezáltal értelmét és célját veszítené a jogos védelem a birtok - és a vagyoni javak védelme esetében.

6. Záró gondolatok - Megoldási javaslatok a birtok megvédése során keletkezett jogos védelemből eredő problémák elkerülésére

Amint láthattuk a jogos védelem egy meglehetősen ingoványos talajon álló jogintézmény, főleg ha a vagyoni javak és a birtok védelmének jogos védelmi megítéléséről van szó. Azonban mik lehetnek azok az esetleg megoldások, amelyek a jogalkalmazók dolgát is megkönnyíthetnék és az védekező állampolgárok számára is nagyobb biztonságot teremtenének?

⁷⁸Ez a 2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és lőszeréről, valamint a 253/2004 kormányrendelet a lőszeréről és lőfegyverekről.

⁷⁹A 175/2003. (X. 28.) kormányrendelet szerint közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről van szó.

⁸⁰Vass Gábor: Gázpisztoly vs. gumilövedékes fegyver

http://www.gazpisztoly.hu/gazpisztoly/gaz_vs_gumi.13.php [letöltés: 2010. 04. 20.]

A vagyon jogos védelme kérdésben az egyik megoldandó probléma az lehet, hogy milyen büntetőjogi megítélés alá eshet jogos védelmi helyzet túllépéséből adódó cselekmények. Egyetértve Székely János javaslatával, meg kellene szüntetni azt a méltánytalan helyzetet - amely egyben a jogos védelem gyakorlásától is visszatart -, hogy az elhárítás szükséges mértéke túllépésének megbüntetésére élet vagy testi épség, illetve vagyon elleni bűncselekmény kerüljön be az erkölcsi bizonyítványba. Ennek az a megoldási módja lenne lehetséges, amelynek a megvalósítása a jövő jogalkotóinak feladata, hogy a túllépés sui generis bűncselekményként⁸¹ kerüljön feltüntetésre a Btk. különös részében⁸².

A másik szintén megoldásra váró gond a jogos védelem jelenlegi jogi szabályozásával kapcsolatosan az, hogy annyira „általános a törvény szövegének megfogalmazása”, hogy alkalmas arra, hogy szabad kezet nyújtson a bíróságok számára az ítélelhozatalnál. Ez alatt azt értem, hogy jelenleg a bíróságok kivétel nélkül minőségileg egy és ugyanazon büntetőjogi megítélésben részesítik azt a helyzetet, amikor a védelmi berendezés a jogtalan támadással közvetlenül fenyegető bűnelkövető életét, testi épségét, egészségét sérti vagy veszélyezteti (ekkor felmerülhet a jogos védelem kérdése), valamint azt a szituációt, amikor a sérelem vétlen személyt ér (ekkor soha nem merülhet fel a jogos védelem kérdése)⁸³. Véleményem szerint minőségi különbség van a két jogi helyzet között, így kívánatos lenne más - más megvilágításban vizsgálni az esetek körülményeit, a kifejtett védelmi magatartást és a magatartás eredményét. A jelenlegi ítélkezési gyakorlat ennek az evidens különbözőségnek semmilyen jelentőséget nem tulajdonít, a két esetkört összesítve, mindkét esetben eleve elutasítja a jogos védelem fennforgásának a lehetőségét.

A jogos védelem életszerű helyzetekben való megjelenése során kiemelt jelentőségű a birtokvédelem és vagyoni javak védelme körében a védelmi berendezések alkalmazás során felmerülő jelenségek vizsgálata. Ebben a közegben a birtok és a tulajdon jogos védelme vonatkozásában egyre gyakrabban fordulnak elő olyan esetek, amikor a védekező elektromos áram segítségével próbálja megelőzni az esetleges behatolást az ingatlan területére. A vizsgált és példaként említett jogesetek is mutatják, hogy amikor a védekező elektromos áramot vezet az ajtókilincsbe, a kerítésbe, avagy elektromos árammal ellátott dróthuzalt tesz a kertjébe, az esetek nagy részében a halálos eredmény bekövetkezése elkerülhetetlen. Ezért a jogos védelem, valamint a megelőző jogos védelem „törvényi kedvezménye”, mint a védekezéshez való jog jogszabály adta lehetőségei mégsem töltik be azt a szerepet, amire szánták, ugyanis a védekezőből elkövető, a jogellenes magatartást kifejtő támadóból pedig sértett lesz a védekező cselekmény eredményének bekövetkezése miatt. Véleményem szerint az elektromosság⁸⁴ okozta súlyos testi sérülést, súlyos fogyatékoságot vagy maradandó egészségkárosodást, illetve a halált okozó sérülést el lehetne

---

⁸¹ „Aki jogos védelem gyakorlása során, az elhárító tevékenység szükséges mértékének túllépésével, az ellenérdekű félnek személyi vagy vagyoni sérelmet okoz, vétséget követ el és egy évi terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

„A büntetés három évi terjedő szabadságvesztés, ha a jogos védelmi helyzetet az elkövető idézte elő abból a célból, hogy elhárító tevékenységével az ellenérdekű félnek súlyos hátrányt okozzon.”

⁸² Székely János: Egy betöltésre váró joghézag, Magyar Jog, XLI. évf., 3. szám (március), 1994, 164. o.

⁸³ Ujvári Ákos: Adalékok a jogos védelem és a védelmi berendezések viszonyának értelmezéséhez, 5 -6. o.
<http://jesz.ajk.elte.hu/ujvari9.html> [letöltés: 2010. 04. 21.]

⁸⁴ Az áramütéses baleset következményeit befolyásolja az áram erőssége, az árambehatás időtartama, az áramnem, a frekvencia, a feszültség, az ellenállás, az áramsűrűség, az egyéni érzékenység, a szövetek ellenállása és az áram testben megtett útja.

kerülni akkor, ha az eddigi esetekben felhasználásra került áramerősségű áramnál kisebb mA áramerősségű áramot vezetne bele az adott tárgyakba a védekező.

*Az áramerősség növekedésével egyenesen arányos károsodások:*⁸⁵

Áramerősség	A bekövetkező hatás
1,0 mA	Az áramérzés küszöbe.
1,5 mA	Kifejezett, hangyamászásszerű áramérzés.
2,0 mA	A kéz zsibbadása.
3,5 mA	A kéz enyhe görcse.
4,0 mA	Paraesthesia ⁸⁶ az alkarban.
5,0 mA	Remegés a kézben, görcs az alkarban.
7,0 mA	Enyhe görcs a felkarban is.
10,0 mA	A kéz flexorainak ⁸⁷ enyhe contractiója ⁸⁸ (a vezeték akaratlagosan el tudja engedni).
15,0 mA felett	A kéz flexorainak erős contractiója (a vezeték nem tudja elengedni).
20,0 mA felett	Fájdalmas izomcontractio.
25,0 mA alatt	Eszméletét nem veszi el, kialakul a vázizmok, esetleg a légzőizmok enyhe átmeneti görcse (következmény nélkül zajlik le).
25 - 80 mA között	A légzőizmok erőteljes görcse, jelentős vérnyomás - emelkedés, szívmegállás, majd arrhythmia ⁸⁹ következik be és 30 másodperc után kamrafibrillatiót ⁹⁰ válthat ki.
80 mA - 3 A között	Egy másodperc után irreverzibilis kamrafibrillatio jön létre.
3 A felett	Arrhythmia alakul ki, majd erőteljes izomgörcs és nagyfokú vérnyomás - emelkedés kíséretében megszűnik a szívműködés és a keringés.

A vagyont elektromos árammal védő személynek más személyek életének és testi épségének károsodástól való „megóvása” érdekében tisztában kellene lennie az elektromosság felhasználásával járó kockázatokkal. Ez már csak azért is lenne rendkívül hasznos, mert a vagyon elleni támadást megvalósító személy vonatkozásában fel sem merülne olyan tényállások védekező cselekménnyel való kimerítése, amely az arányosság és szükségesség követelményének nem felel meg. Az már egy másik kérdés, hogy ha esetleg olyan személy (netán gyermek) kerül közvetlen veszélybe a védekező által alkalmazott elektromos berendezés miatt, melyek lehetnének a megfelelő megelőzési módok a balesetek elkerülésére. Álláspontom szerint az ilyen berendezések alkalmazásának lehetősége

⁸⁵Somogyi Endre - Keller Éva: Az elektromosság okozta károsodások, in: Igazságügyi Orvostan (Szerk.: Sótónyi Péter), Budapest, Semmelweis Kiadó, 2005, 233 - 234. o.

⁸⁶„Álérzékeltetés”

⁸⁷Hajlítóizmok

⁸⁸Izomösszehúzódnás

⁸⁹Szívrítmuszavar

⁹⁰Hirtelen szívhalál

egyrészt szakhatósági engedélyhez kötöttséget igényel, amely kizárná annak a lehetőségét, hogy túl nagy áramerősségű áram kerüljön felhasználásra védekezés során. Másrészt az érintett ingatlanon megfelelő, jól látható helyre, a figyelem felhívására alkalmas figyelmeztető jelzések⁹¹ elhelyezése lenne kívánatos. (Vannak olyan álláspontok, amelyek szerint a készülék telepítőjének nem kötelessége figyelmeztető jelzéseket elhelyezni, ugyanis a védekezés joga törvényben biztosított alapjog és a jogtalan támadónak számolnia kell ezzel⁹².)

Felmerül a kérdés, hogy ha egy írni - olvasni nem tudó gyermek kerül a berendezés közelébe és a sérülés reális veszélye fennáll, akkor mit tehet a védekező azon felül, hogy mindent megtett a baleset elhárítása érdekében, ami tőle elvárható. Véleményem szerint egy írni - olvasni nem tudó gyermek esetében még elvárható az állandó szülő jelenlét és felügyelet, amely megóvhatja a gyermeket az ilyen balesetektől, valamint lehetőséget kellene biztosítani a bölcsődéknek, óvodáknak arra, hogy megfelelő szakértelemmel rendelkező személyek bizonyos pedagógiai foglalkozások keretében megtanítsák a gyermekeket a veszélyforrások felismerésére, amely segíthet abban, hogy már korán kialakuljon bennük az óvatosság és a veszélyes helyek elkerülése iránti pszichológia igény.

A jogos védelem a birtokvédelem területén egy olyan, a jogalkalmazás és a jogszerűen védekező állampolgárok számára is „kétes” és „fenntartásokkal” alkalmazott területe a jognak, amely vonatkozásában a jogszabályok és a bírósági gyakorlat jelenlegi állapota alapján nem lehet megfelelő és teljességgel helyes álláspontot kialakítani. Ennek a kaotikus állapotnak a felszámolására egy olyan jogszabályban lefektetett feltételrendszer kialakítása lenne szükséges, amely mindenki számára (a jogalkalmazók és a védekezők) közérthetően és világosan megfogalmazza azokat a követelményeket, amelyeknek oly módon meg lehet felelni, hogy a vagyon védelme is biztosítva legyen, valamint hogy az arányosság kívánalma is sértetlen maradjon.

---

⁹¹A figyelmeztető jelzések akár a potenciális bűnelkövetőket is visszatarthatják a vagyon elleni bűncselekmények elkövetésétől, azonban ha ennek tudata ellenére valósítják meg a cselekményt a kockázatot az elkövetők viselik.

⁹²Belovics Ervin: A büntethetőséget kizáró okok, Budapest, HVG - ORAC, 2009, 130. o.

Felhasznált források:

Angyal Pál: A magyar büntetőjog tankönyve, Budapest, 1943

Barkóczy Sándor: A jogos védelem és a végszükség aktuális problémái, Bibliotheca Iuridica Seminarium 15 (Szerk.: Filó Mihály), Budapest, 2008

Bárándy György: Jogos védelem - a segítségnyújtás elmulasztása, a jogos védelmi helyzettel kapcsolatos tévedés, Magyar Jog, XXII. évf., 11. szám (november), 1975

Belovics Ervin: A büntethetőséget kizáró okok, Budapest, HVG - ORAC, 2009

Belovics Ervin: Gondolatok a jogos védelem körében kifejthető védelmi cselekményekről, Rendészeti Szemle, LV. évf., 7 - 8. szám, 2007

Benedek Károly - Kemenes Béla - Szilágyi Dénes: A polgári törvénykönyv magyarázata 1. (Szerk.: Gellért György), Budapest, KJK KERSZÖV, 2004

Degré Lajos: Jogos védelem az anyagi büntetőjogban, Budapest, 1910

E. I. Bekker: Magyar Jog, XVII.évf., 12. szám (december), 1970

Edvi Illés Károly: A büntető törvénykönyv magyarázata, Révai testvérek, Budapest, 1894

Elek Balázs: A vadászszenvedély bűncselekményei, Budapest, Magyar Közlöny Lap - és Könyvkiadó, 2008

Fayer László: A magyar büntetőjog kézikönyve, Budapest, 1900

Fedor Attila: Gondolatok a jogos védelemről, Magyar Jog, XXII. évf., 12. szám (december), 1975

Finkey Ferenc: A magyar büntetőjog tankönyve, Grill Károly Könyvkiadó Vállalat, 1909

Földváry József: Magyar büntetőjog Általános Rész, Budapest, Tankönyvkiadó, 1984

Gönczöl Katalin - Kerecsi Mária - Korinek László - Lévay Miklós (Szerk.): Kriminológia - Szakkriminológia, Budapest, Complex, 2006

Huba Olívia - Lassó Gábor - Somogyi Gábor - Szepesi Erzsébet - Szokolai Gábor - Tóth Éva - Varga Zoltán - Vaskuti András, A büntető törvénykönyv magyarázata 1. (Szerk.: Varga Zoltán), Budapest, Complex, 2009

Kónyáné Kurucz Katalin: Szükséges - e az arányosság a jogos védelemhez, Magyar Jog, XXXII. évf., 10. szám (október), 1985

Kormos Erzsébet: Jogos védelem vagyon elleni támadás esetén, Ügyészek Lapja, VII. évf., 1. szám, Ügyészek Országos Egyesülete, 2000

Kovács Péter: Új tendenciák a jogos védelem határainak jogtudományi megközelítésében különös tekintettel az arányosság követelményére, Bibliotheca Iurica Seminarium 14 (Szerk.: Filó Mihály), Budapest, 2007

Orbán Sándor: A kiemelt vagyon elleni bűncselekmények vizsgálata, Rendészeti Szemle, LV. évf., 5. szám, 2007

Petrik Ferenc: Tulajdonjogunk ma a dologi jog mai érvényében, Budapest, HVG-ORAC, 2007

Somogyi Endre - Keller Éva: Az elektromosság okozta károsodások, in: Igazságügyi Orvostan (Szerk.: Sótonyi Péter), Budapest, Semmelweis Kiadó, 2005

Szatmári Csaba: Jogos védelem és végszükség, avagy ellentmondások a lőfegyver - használati jog körül, Belügyi Szemle, LII. évf., 4. szám, 2004

Székely János: Egy betöltésre váró joghézag, Magyar Jog, XLI. évf., 3. szám (március), 1994

Székely János: Jogos védelem, Magyar Jog, XXIII. évf., 8. szám (augusztus), 1976

Székely János: Jogos védelem önműködő védőberendezések útján, Magyar Jog, XVII. évf., 12. szám (december), 1970

Szladits Károly: A magyar magánjog vázlata I. rész, Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1933

Telepóczki Csaba: A lopás elkövetési tárgyáról; elmélet és gyakorlat, Collega, VII. évf., 2. szám (április), 2003

Ujvári Ákos: A jogos védelem megítélésének új irányai, Budapest, Ad Librum, 2009

Ujvári Ákos: Hagyományok és változások a jogos védelem elvi és gyakorlati megítélésében, Magyar Jog, IL. évf., 6. szám (június), 2002

Varga Csaba: Jog és filozófia, Budapest, Osiris, 1998

Vámbéry Rusztem: Büntetőjog, Budapest, 1913

Internetes források, jogszabályok és bírósági határozatok

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

175/2003. (X. 28.) kormányrendelet a közbiztonságra különösen veszélyes eszközökről

2004. évi XXIV. törvény a lőfegyverekről és lőszerkekről

253/2004 kormányrendelet a lőszerkekről és lőfegyverekről

2009. évi LXXX. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról

228/2009. (X. 16.) kormányrendelet a jegyző hatáskörébe tartozó birtokvédelmi eljárásról

23/1990. AB határozat

Legf. Bír. Bf. I. 520/1992. sz. Bírósági Határozatok 1993. évi 9. szám

EBH 2000. 97.

EBH 1996. 70.

EBH 2007. 1584. (Legf. Bír. Bfv. I. 837/2006.)

Az ezredfordulót követő bűnözési helyzet (Elemzés az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika adatai alapján) - ENYÜBS Statisztikai Rendszer
<http://crimestat.b-m.hu/Bűnözési%20helyzetértékelés.pdf> [letöltés: 2010. 04. 26.]

Ujvári Ákos: Adalékok a jogos védelem és a védelmi berendezések viszonyának értelmezéséhez
<http://jesz.ajk.elte.hu/ujvari9.html> [letöltés: 2010. 04. 21.]

Vass Gábor: Gázpisztoly vs. gumilövedékes fegyver
http://www.gazpisztoly.hu/gazpisztoly/gaz_vs_gumi.13.php [letöltés: 2010. 04. 20.]